

Vizuály pre Karpaty

Rozpoznajte prírodné prvky vo svojom okolí. Zistíte, že sú súčasťou väčšieho príbehu. Vytvorte si k danému územiu alebo príbehu vzťah. Chráňte ich a majte k nim úctu.

Rozsah aktivity

- Skúmanie (osobne, pomocou mapy, videí, obrázkov a zvukov), ako najbližšia karpatská oblasť vyzerá a akú má atmosféru. Kto tam žije? Prečo je dôležitou súčasťou krajiny či regiónu? Aké príbehy v sebe ukrýva? Aké múdrosti z nej možno čerpať?
- Tvorba naratívov, príbehov, teórií a názorov na túto časť Karpát. Prepojenie najbližšej časti Karpát s väčším územím. Rozvíjanie príbehu.
- Pomenovanie vnemov, farieb, štruktúr, tvarov a slov, ktoré sa s ňou spájajú.
- Využitie kreatívnych spôsobov na vyjadrenie vlastného pochopenia a predstavy o príbehu daného miesta.
- Zdieľanie výsledkov s komunitou.

Cieľové skupiny

Táto aktivita je diferencovaná pre rôzne cieľové skupiny:

- 1. až 4. ročník ZŠ
- 5. až 9. ročník ZŠ
- Stredné školy a vyššie odborné vzdelávanie (10. až 14. ročník)
- Vysoké školy/ univerzity
- Verejnosť/ komunita

Vzdelávacie ciele

Vedomosti:

- Lokalizovať a opísať miestnu časť Karpát a život v nej (fauna, flóra, múdrosti, príbehy).
- Uvedomovať si existenciu karpatského regiónu ako celku.
- Interpretovať život v celom karpatskom regióne (fauna, flóra, múdrosti, príbehy).

Zručnosti:

- Tvorba naratívu pre konkrétne miesto.
- Návrh umeleckého vyjadrenia prepojeného s lokalitou a životom v nej.
- Využitie prírodných materiálov na vyjadrenie myšlienok.

Postoje:

- Zdôvodnenie významu karpatského regiónu (alebo jeho miestnej časti).
- Formulovanie argumentov v prospech ochrany a zveľaďovania karpatského regiónu (alebo jeho miestnej časti).
- Rozvíjanie umeleckého vyjadrenia komplexného regiónu.

Sme zvedaví, čo vďaka týmto aktivitám vytvoríte! Vaše nápady môžu poslúžiť ako skvelý kreatívny základ pre vizuálnu identitu (branding) Dňa Karpát. Neváhajte a pošlite svoje diela Sekretariátu Karpatského dohovoru na info.carpathianconvention@un.org.

Plány aktivít diferencované podľa cieľových skupín

1. až 4. ročník

INFOBOX PRE FACILITÁTORKU/ FACILITÁTORA

Trvanie: približne 60 minút

Odporúčaná veľkosť skupiny: 10 až 25 detí

Pomôcky: mapy krajiny a Karpát, fotografie z okolia, vyobrazenia alebo zvuky zvierat a rastlín, pripravené prírodné materiály, výkresy, farbičky, lepidlo, nožnice, farebný papier, špagát alebo vlna.

Facilitačné tipy: Úvod by mal byť krátky a vizuálny. Zamerajte sa skôr na spoznávanie, zvedavosť a emocionálne prepojenie než na podrobné informácie. Umožnite deťom stvárať dané miesto tvorivo, no povzbudte ich, aby doň začlenili niečo, čo z miestneho prostredia poznajú alebo sami zažili. Kladte otvorené otázky a poskytnite deťom dostatok času na vysvetlenie, prečo si vybrali konkrétnu farbu, zviera, miesto alebo symbol.

Na čo si dať pozor: Prírodniny využívajte zodpovedne a nepodnecujte deti k trhaniu živých rastlín či vyrušovaniu živočíchov. Vyhnite sa prezentovaniu Karpát výlučne ako divočiny. Zahrňte aj ľudí, sídla, tradície a každodenný život. Dbajte na to, aby malo možnosť zapojiť sa každé dieťa vrátane tých, ktoré dávajú prednosť hovorenému slovu pred kreslením, a naopak.

ÚVOD/ MOTIVÁCIA

Facilitátor/ka ukáže deťom mapu ich krajiny a pomôže im nájsť najbližšiu časť Karpát. Následne im predstaví širší karpatský región a jednoduchými slovami vysvetlí, že hory, lesy, rieky, dediny, zvieratá, rastliny a príbehy z ich okolia sú súčasťou oveľa väčšieho celku.

Deti skúmajú rôzne pripravené predmety a materiály súvisiace s ich regiónom. Môžu to byť fotografie, krátke videá, zvuky zvierat, listy, kamene, kúsky dreva, vlna, semená či obrázky miestnych stavieb a tradícií. Mali by sa používať iba materiály, ktoré už spadli na zem, alebo boli vopred pripravené. Živé rastliny sa netrhajú.

Facilitátor/ka kladie otázky:

- Čo vidíte, počujete alebo vnímate hmatom?
- Ktoré z týchto vecí môžeme nájsť v našom okolí?
- Kto žije v tejto krajine?
- Čo by nám toto miesto povedalo, keby vedelo rozprávať?
- Čím je toto miesto výnimočné?

Každé dieťa si vyberie jeden obrázok, predmet, zvuk alebo prírodný prvok, ktorý ho zaujme.

HLAVNÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA – MÔJ KÚSOK KARPÁT

Každé dieťa vytvorí obrázok alebo koláž, ktorá zobrazuje miestnu karpatskú oblasť jeho vlastnými očami. Dielo by malo obsahovať:

- jednu časť krajiny, napríklad vrch/horu, les, lúku, rieku alebo dedinu;
- jedno zviera alebo rastlinu;
- jedného človeka, činnosť, tradíciu alebo príbeh spojený s daným miestom;
- jednu farbu alebo symbol, ktorý vyjadruje atmosféru tohto miesta.

Deti môžu kresliť, maľovať, pracovať s pripravenými prírodninami alebo vytvárať jednoduché tvary z papiera. Facilitátor/ka ich povzbudzuje skôr k zdôvodneniu svojich volieb než k doslovnému kopírovaniu reálnej krajiny.

Po dokončení obrázka vytvorí každé dieťa krátky príbeh, ktorý začína jednou z nasledujúcich viet:

- „Som karpatský les a pamätám si...“
- „Som rieka pretekajúca Karpatmi a vidím...“
- „Som zviera žijúce v Karpatoch a potrebujem...“
- „Toto miesto je dôležité, pretože...“

Facilitátor/ka rozmiestni všetky obrázky okolo veľkej mapy alebo obrysu Karpát. Deti prepoja svoj lokálny obrázok so širším regiónom pomocou nite, čiary alebo cestičky z papiera. Spoločné dielo ukazuje, že každé miestne zákutie je súčasťou väčšieho karpatského príbehu.

Skupina diskutuje o tom, čo majú tieto miesta spoločné a v čom sa naopak líšia. Facilitátor/ka vysvetlí, že v Karpatoch sa nachádza množstvo rôznych typov krajiny, ľudí i tradícií, no spája ich práve toto horské územie.

HODNOTENIE

Každé dieťa predstaví jeden prvok zo svojho obrázka a doplní dve vety:

- „Môj kút Karpát je výnimočný, pretože...“
- „Môžeme sa oň starať tak, že...“

Facilitátor sleduje, či dieťa dokáže:

- určiť aspoň jeden miestny prírodný prvok;
- prepojiť miestnu lokalitu so širším karpatským regiónom;
- pomenovať zviera, rastlinu, príbeh, tradíciu alebo ľudskú činnosť;
- navrhnúť jeden jednoduchý spôsob, ako toto miesto chrániť alebo k nemu prejavovať úctu.

Na záver si deti zvolia jeden spoločný triedny sľub pre Karpaty. Tento sľub sa zapíše vedľa spoločnej mapy a vystaví sa spolu s dielami detí.

5. až 9. ročník

INFOBOX PRE FACILITÁTORKU/ FACILITÁTORA

Trvanie: približne 75 minút

Odporúčaná veľkosť skupiny: 12 až 30 účastníkov, práca v skupinkách po 3 až 6

Pomôcky: mapy regiónu a Karpát, fotografie, krátke miestne príbehy alebo citáty, veľký baliaci papier, papier veľkosti pohľadnice, fixky, lepiace papieriky, vytlačené obrázky alebo symboly, lepidlo a nožnice.

Facilitačné tipy: Pripravte si príklady, ktoré sú skutočne prepojené s daným regiónom. Povzbudzujte účastníkov, aby hľadali súvislosti medzi krajinou, zvieratami, ľuďmi, tradíciami a súčasnými výzvami, namiesto vytvárania izolovaných zoznamov. Keď skupiny vyberajú symboly alebo farby, požiadajte ich, aby vysvetlili, čo predstavujú. Pred diskusiou v skupine doprajte účastníkovi čas na samostatné premýšľanie, aby dominantnejšie hlasy neovplyvnili celú mapu.

Na čo si dať pozor: Vyhnite sa definovaniu jednej „správnej“ karpatskej identity. Rôzne skúsenosti a interpretácie sú hodnotné. Zahrňte aj všedné miesta a každodenné zvyklosti, nielen známe pamiatky či turistické atrakcie. Povzbudzujte účastníkov, aby rozlišovali medzi tým, čo naozaj vedia, čo v okolí počuli a čo iba predpokladajú.

ÚVOD/ MOTIVÁCIA

Facilitátor/ka predstaví mapu Karpát a požiada účastníkov, aby na nej vyhľadali svoju oblasť. Účastníci najprv opíšu, čo už o najbližšej karpatskej krajine vedia.

Facilitátor/ka potom predstaví krátky výber miestnych zdrojov. Výber môže zahŕňať mapy, fotografie, krátke videá, zvuky, miestne príbehy, ukážky tradičných prác, informácie o zvieratách a rastlinách či obrázky zachytávajúce premeny krajiny.

Účastníci pracujú v malých skupinách a diskutujú o týchto otázkach:

- Aké prírodné prvky charakterizujú toto miesto?
- Ktorí ľudia, činnosti alebo tradície sa k nemu viažu?
- Aké príbehy či poznatky sa odovzdávajú z generácie na generáciu?
- Čo sa na tomto mieste zmenilo?
- Čo by sa mohlo stratiť, keby sa oň ľudia prestali starať?
- Ako je toto konkrétne miesto prepojené so zvyškom Karpát?

Facilitátor/ka vysvetlí, že karpatská identita môže zahŕňať prírodu, kultúru, prácu, spomienky, jazyk, gastronómiu, architektúru, hudbu, poznanie aj vzťah medzi ľuďmi a krajinou.

HLAVNÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA – MAPA KARPATSKEJ IDENTITY

Každá skupina dostane veľký hárok papiera, v ktorého strede je názov alebo vyobrazenie miestnej karpatskej oblasti. Skupina vytvorí vizuálnu mapu rozdelenú do šiestich častí:

1. Krajina a prírodné prvky
2. Živočíchy a rastliny
3. Ľudia a život v komunite
4. Tradície, vedomosti a príbehy
5. Súčasné hrozby alebo zmeny
6. Ochrana a možnosti do budúcnosti

Účastníci do každej časti dopĺňajú slová, kresby, symboly, fotografie alebo krátke citáty. Súvisiace myšlienky prepájajú čiarami. Napríklad lúka môže byť spojená s rastlinou, pastvou zvierat, tradičným jedlom, miestnym príbehom a aktuálnou environmentálnou hrozbou.

Skupina následne vyberie tri prvky, ktoré najlepšie vystihujú ich oblasť. Vytvorí „Pohľadnicu z našej časti Karpát“ určenú mladým ľuďom žijúcim v inej karpatskej krajine.

Pohľadnica obsahuje:

- jeden obrázok alebo symbol;
- tri slová opisujúce dané miesto;
- jeden krátky miestny príbeh alebo odkaz;
- jednu podobnosť, ktorá môže toto miesto spájať s inými časťami Karpát;
- jeden dôvod, prečo by sa malo toto miesto chrániť;
- jeden konkrétny krok, ktorý môžu mladí ľudia urobiť.

Pohľadnice sa odprezentujú a spoločne vystavia tak, aby vytvorili zdieľanú karpatskú galériu.

HODNOTENIE

Skupiny sa zúčastnia na prehliadky vytvorenej karpatskej galérie. Každá skupina posúdi prácu inej skupiny a zodpovie tri otázky:

- Zachytáva práca zrozumiteľne miestnu lokalitu?
- Prepája prírodu, kultúru a komunitu?
- Vysvetľuje, prečo je toto miesto dôležité a ako ho možno chrániť?

Každý účastník následne vypracuje individuálnu reflexiu doplnením viet:

- „Pred touto aktivitou som si myslel/a, že Karpaty sú...“
- „Teraz už chápem, že...“
- „Jedna vec, ktorú by som chcel/a, aby ostatní vedeli, je...“
- „Jeden krok, ktorý môžem urobiť, je...“

Facilitátor/ka hodnotí, či účastníci dokážu lokalizovať danú oblasť, opísať viaceré stránky života v nej, prepojiť miestnu a regionálnu identitu, pomenovať výzvu a navrhnúť zmysluplné riešenie.

10. až 14. ročník

INFOBOX PRE FACILITÁTORKU/ FACILITÁTORA

Trvanie: približne 90 minút

Odporúčaná veľkosť skupiny: 12 až 30 účastníkov, práca v skupinách po 3 až 6

Pomôcky: mapy, dobové i súčasné fotografie, svedectvá a výpovede miestnych obyvateľov, krátke texty alebo iné podkladové materiály, veľký baliaci papier, fixky, lepiace papieriky a pomôcky pre zvolený finálny výstup.

Facilitačné tipy: Vyberajte také lokálne príklady, ktoré účastníkom umožnia nahliadnuť na problematiku z viacerých uhlov pohľadu. Povzbudzujte ich, aby dôsledne rozlišovali medzi overenými faktami, svedectvami miestnych obyvateľov a vlastnou interpretáciou. Pri diskusii o hrozbách alebo budúcich scenároch sa pýtajte: Koho sa to dotýka? Kto z toho má úžitok? Čí pohľad tu môže chýbať? Cieľom nie je nájsť jedno univerzálne riešenie, ale vypracovať odôvodnený a realistický návrh.

Na čo dávať pozor: Vyvarujte sa zjednodušovania rozvoja, cestovného ruchu či ochrany prírody na jednoznačne pozitívne alebo negatívne javy. Podnecujte účastníkov k zohľadneniu rozsahu, dopadov a zapojenia miestnych komunít. Nedovoľte skupinám, aby si chýbajúce fakty vymýšľali. Chýbajúce informácie je vhodné formulovať ako otázky vyžadujúce ďalší prieskum. Výstupy pre verejnosť by sa mali vyhnúť stereotypom a zveličeným tvrdeniam o Karpatoch.

ÚVOD/ MOTIVÁCIA

Facilitátor/ka predstaví vybrané lokálne karpatské územie, tradíciu alebo prvok kultúrneho/prírodného dedičstva prostredníctvom rôznych zdrojov. Tieto môžu zahŕňať mapu, fotografie z rôznych období, krátke osobné svedectvo, správu zo správ či tlač, nahrávku zvuku, štatistické údaje alebo ukážku tradičných miestnych vedomostí.

Zvolený príklad sa môže týkať krajiny, tradičného poľnohospodárstva, miestneho produktu, remesla, architektúry, jazyka/nárečia, hudby, slávnosti, lesa, rieky, živočíšneho či rastlinného druhu alebo komunitnej aktivity.

Účastníci diskutujú:

- Čo robí tento prvok dôležitým?
- Kto ho považuje za dôležitý a prečo?
- Je jeho hodnota predovšetkým prírodná, kultúrna, spoločenská alebo ekonomická?
- Dajú sa tieto hodnoty od seba oddeliť?
- Aké vplyvy, tlaky alebo zmeny naň pôsobia?
- Kto by sa mal podieľať na rozhodovaní o jeho budúcnosti?
- Ako ho možno prezentovať verejnosti bez toho, aby utrpela jeho autentickosť?

Facilitátor/ka predstaví myšlienku, že ochrana dedičstva nemusí vždy znamenať jeho zachovanie v nemennom stave. Tradície a miestne zvyklosti sa môžu naďalej rozvíjať, no tento rozvoj by mal rešpektovať ich spätosť s daným miestom a komunitou.

HLAVNÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA – KARPATSKÝ PRÍBEH POD TLAKOM

Účastníci pracujú v skupinách. Každá skupina si vyberie alebo dostane pridelený jeden miestny karpatský prvok.

Skupina pripraví profil, ktorý obsahuje:

- názov a lokalitu;
- opis súčasného stavu;
- prepojenie s krajinou a miestnou komunitou;
- súvisiace vedomosti, zvyklosti alebo príbehy;
- ľudí alebo organizácie, ktoré sa oň starajú;
- hrozby a problémy;
- prepojenia s podobnými prvkami v iných častiach Karpát;
- nápady na ochranu a zodpovedný rozvoj.

Každá skupina následne vytvorí vizuálny naratív s názvom „Minulosť, prítomnosť a možná budúcnosť“.

Tento naratív má tri časti:

1. **Minulosť:** Odkiaľ tento prvok, zvyk či príbeh pochádza?
2. **Prítomnosť:** V akom stave je dnes a kto je s ním prepojený?
3. **Možná budúcnosť:** Čo by sa mohlo stať, ak sa bude ignorovať, a čo v prípade, ak sa oň budeme zodpovedne starať?

Výsledným výstupom môže byť plagát, krátke video, ilustrovaný príbeh, fotoesej, digitálna prezentácia alebo inštalácia z pripravených prírodnín a recyklovaných materiálov.

Skupina musí takisto vytvoriť jedno jasné posolstvo pre verejnosť. Toto posolstvo by sa malo vyhnúť stereotypom a malo by odrážať ako lokálne špecifiká, tak aj širšie karpatské súvislosti.

Každá skupina navrhne:

1. jedno realistické opatrenie na ochranu;
2. jednu vzdelávaciu aktivitu;
3. jeden spôsob zapojenia miestnej komunity;
4. jeden spôsob zdieľania tohto príbehu s ľuďmi z inej karpatskej oblasti.

HODNOTENIE

Skupiny odprezentujú svoju prácu formou krátkeho verejného vystúpenia (pitchu). Ostatní účastníci hodnotia prezentáciu podľa piatich kritérií:

- využitie jasných a relevantných podkladov/dôkazov;
- prepojenie prírody, kultúry a komunity;
- rešpektovanie hlasov a vedomostí miestnych obyvateľov;
- realistický návrh ochrany;
- zrozumiteľné prepojenie so širším karpatským regiónom.

Po prezentáciách každý účastník individuálne odpovedá na otázky:

- Ktorý argument v prospech ochrany dedičstva bol najsilnejší?
- Aký hlas alebo pohľad miestnych ľudí v prezentácii chýbal?
- Aký konflikt alebo náročnú voľbu táto aktivita odhalila?
- Ako by zodpovedná starostlivosť o toto miesto vyzerala v praxi?

Facilitátor/ka hodnotí schopnosť účastníkov kriticky interpretovať región, poskladať naratív podložený dôkazmi, rozpoznať rôzne záujmy a navrhnúť odôvodnené riešenie.

Univerzity

INFOBOX PRE FACILITÁTORKU/ FACILITÁTORA

Trvanie: približne 120 minút; aktivitu možno rozšíriť o terénnu návštevu

Odporúčaná veľkosť skupiny: 10 až 30 účastníkov, práca v medzidisciplinárnych skupinách po 3 až 6

Pomôcky: podrobné mapy, miestne dokumenty a fotografie, svedectvá/výpovede, terénne zápisníky, záznamové zariadenia (ak je to vhodné), veľký baliaci papier, fixky a digitálne či fyzické materiály na rozpracovanie konceptu interpretácie.

Facilitačné tipy: Povzbudzujte účastníkov, aby k lokálnemu príbehu/ príkladu pristupovali z viacerých uhlov pohľadu a prepájali environmentálne, kultúrne, sociálne a ekonomické dimenzie. Požiadajte skupiny, aby sledovali zdroj každej informácie. Miestne poznatky by sa mali považovať za plnohodnotný zdroj. Ak je to možné, zapojte do prieskumu alebo spätnej väzby miestneho obyvateľa, organizáciu či odborníka z praxe.

Na čo dávať pozor: Pred nahrávaním alebo zverejnením identifikovateľných osôb, fotografií či osobných príbehov získajte súhlas dotknutých osôb. Niektoré miestne poznatky, zvyklosti či lokality môžu byť z rôznych dôvodov považované za citlivé a nemali by sa automaticky zverejňovať. Podnecujte kritickú reflexiu o tom, čie hlasy sú zastúpené a čie chýbajú. Výsledný koncept by mal byť pre cieľové publikum užitočný a zrozumiteľný, nielen akademicky kvalitný.

ÚVOD/ MOTIVÁCIA

Facilitátor/ka predstaví miestnu karpatskú oblasť ako sociálno-ekologický systém. Účastníci majú za úlohu preskúmať vzťahy medzi krajinou, biodiverzitou, kultúrnym dedičstvom, miestnymi vedomosťami, spôsobmi obživy, komunitným životom a súčasným rozvojom.

Na zasadenie lokálneho prípadu do širšieho geografického a kultúrneho kontextu sa použije mapa celého karpatského regiónu.

Účastníci diskutujú:

- Ktoré prírodné a kultúrne procesy formovali toto miesto?
- Ktoré formy poznania sú viditeľné a ktoré zostávajú skryté?
- Kto vytvára verejný naratív o tomto regióne?
- Čie pohľady sú menej zastúpené?
- Čo spája toto miesto/ tento región s inými časťami Karpát?
- Ako možno komunikovať o tomto regióne bez zjednodušovania jeho rozmanitosti?
- Aké formy rozvoja podporujú komunitu bez toho, aby poškodzovali krajinu či dedičstvo?

Facilitátor/ka vysvetlí, že aktivita prepojí lokálny výskum, interpretáciu a komunikáciu s verejnosťou.

HLAVNÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA – LABORATÓRIUM INTERPRETÁCIE MIESTNEJ ČASTI KARPÁT

Účastníci pracujú v medzidisciplinárnych skupinách. Každá skupina si vyberie jedno miesto, zvykosť, príbeh alebo prvok prírodného alebo kultúrneho dedičstva. Ak je to možné, skupina pozoruje dané miesto priamo v teréne. Ak to možné nie je, pracuje s mapami, obrazovými materiálmi, videami, zvukmi, dokumentmi a svedectvami miestnych obyvateľov.

Skupina skúma daný prípad z piatich hľadísk:

1. **Miesto:** poloha, krajina a environmentálne podmienky;
2. **Život:** druhy, ekosystémy a prírodné procesy;
3. **Komunita:** ľudia, spôsoby obživy, vzťahy a miestne organizácie;
4. **Dedičstvo:** vedomosti, zvyklosti, spomienky, jazyk, architektúra či tradície;
5. **Budúcnosť:** hrozby, príležitosti a zodpovednosť za ochranu.

Skupina dôsledne rozlišuje medzi doloženými informáciami, výpoveďami miestnych obyvateľov a vlastnou interpretáciou.

Na základe tohto výskumu skupina pripraví koncept interpretácie pre Deň Karpát. Koncept by mal verejnosti pomôcť rozpoznať tento lokálny prvok, pochopiť jeho širší význam a vybudovať si k nemu vzťah.

Koncept obsahuje:

- krátky názov;
- ústredný naratív;
- tri kľúčové fakty alebo doložené pozorovania;
- jeden hlas alebo príbeh z miestneho prostredia;
- prepojenia so širším karpatským regiónom;
- vizuálny jazyk využívajúci farby, tvary, materiály alebo symboly;
- jeden participatívny prvok pre verejnosť;
- jedno konkrétne opatrenie na podporu ochrany alebo zodpovedného rozvoja.

Medzi možné formáty patria výstavný panel, komentovaná prehliadka, interaktívna mapa, krátky dokument, podcast, inštalácia, digitálny príbeh, vzdelávacie stanovište či komunitné podujatie.

Skupiny pripravujú aj krátke vysvetlenie toho, ako ich koncept pristupuje k inklúzii, autenticite, environmentálnej zodpovednosti a participácii miestnej komunity.

HODNOTENIE

Každá skupina predstaví svoj koncept pred komisiou zloženou z ostatných účastníkov alebo pozvaných zástupcov komunity.

Koncepty sa hodnotia podľa nasledujúcich kritérií:

- presnosť a transparentnosť zdrojov;
- kvalita lokálneho prieskumu;
- prepojenie prírodného a kultúrneho dedičstva;
- zastúpenie hlasov miestnych obyvateľov;
- prepojenie so širším karpatským regiónom;
- prístupnosť pre cieľovú verejnosť;
- realistický a etický prístup k ochrane;
- realizovateľnosť implementácie.

Účastníci následne na základe spätnej väzby upravujú jednu časť svojho návrhu.

Záverečná reflexia kladie otázky:

- Čo sme sa naučili od samotného miesta?
- Čo sme sa dozvedeli od miestnych ľudí?
- Ktoré predpoklady sme museli prehodnotiť?
- Ako by mohol prispieť náš akademický alebo profesijný odbor?
- Ako možno tento výstup vrátiť komunite a ako ho môže využiť?

Verejnosť/ komunita

INFOBOX PRE FACILITÁTORKU/ FACILITÁTORA

Trvanie: približne 90 minút.

Odporúčaná veľkosť skupiny: 10 až 40 účastníkov; väčšie skupiny by sa mali rozdeliť do menších tematických skupín.

Pomôcky: I veľké mapy regiónu a Karpát, špendlíky alebo nálepky, čisté kartičky, fixky, fotografie, farebný papier, špagát alebo vlna a hlasovacie nálepky či žetóny.

Facilitačné tipy: Vytvorte atmosféru, v ktorej sú rôzne typy poznania rovnako vítané. Osobná spomienka či miestny zvyk môžu mať rovnakú hodnotu ako oficiálne uznaná pamiatka. Povzbudzujte účastníkov, aby vysvetlili, prečo je daná vec pre nich dôležitá, a nevyžadujte od nich odbornú terminológiu. Vytvorte priestor pre rôzne generácie a pohľady a do diskusie aktívne pozývajte aj tichších účastníkov.

Na čo dávať pozor: Nepredpokladajte, že všetci účastníci vnímajú miestnu či karpatskú identitu rovnako. Nedovoľte, aby v diskusii dominovala jedna inštitúcia, odborník alebo príliš pribojný účastník. Pred zdieľaním osobných príbehov, fotografií či nahrávok mimo skupiny si vždy vyžadajte súhlas. Niektorým miestam alebo tradíciám môže nevhodná propagácia uškodiť. Aktivitu zakončite jedným malým a realistickým ďalším krokom, nie všeobecným vyhlásením, ktoré sa pravdepodobne nenaplní.

ÚVOD/ MOTIVÁCIA

Facilitátor/ka privíta účastníkov okolo veľkej mapy regiónu. Účastníci sú vyzvaní, aby na nej označili miesto v lokálnej karpatskej oblasti, ktoré je pre nich dôležité.

Miesto môže súvisieť s:

- krajinou alebo prírodným prvkom;
- zvieratom alebo rastlinou;
- prácou alebo tradičným spôsobom obživy;
- jedlom alebo miestnym produktom;
- architektúrou alebo historickým objektom;
- slávnosťou, piesňou, príbehom alebo zvykom;
- osobnou či rodinnou spomienkou;
- aktuálnou komunitnou aktivitou.

Účastníci stručne vysvetlia, prečo si dané miesto vybrali. Facilitátor/ka zdôrazní, že významnú hodnotu môžu niesť známe pamiatky rovnako ako malé, každodenné zákutia.

Skupina si následne prezrie mapu širších Karpát. Účastníci reflektujú myšlienku, že mnohé komunity v celom regióne majú svoje vlastné prírodné scenérie, príbehy, poznatky a výzvy.

HLAVNÁ VZDELÁVACIA AKTIVITA – NAŠA ŽIVÁ MAPA KARPÁT

Účastníci vytvoria spoločnú komunitnú mapu. Každý pridá kartičku, ktorá obsahuje:

- názov miesta, zvyku alebo príbehu;
- polohu;
- krátky opis;
- osobné alebo komunitné prepojenie;
- súčasný stav;
- aktuálnu hrozbu alebo obavu;
- človeka, skupinu alebo organizáciu, ktorá sa oň stará;
- jeden nápad pre jeho budúcnosť.

Rôzne farby môžu predstavovať prírodu, spôsoby obživy, jedlo, remeslá, stavby, zvyky, hudbu, jazyk, spomienky a komunitné aktivity.

Po pridaní kartičiek sa účastníci rozdelia do malých skupín podľa príbuzných tém. Každá skupina diskutuje:

- Čo majú tieto príklady spoločné?
- Ktoré poznatky alebo zvyklosti môžu zaniknúť?
- Ktoré miesta sa prehliadajú?
- Ktoré aktivity už v súčasnosti chránia alebo obnovujú miestne dedičstvo?
- Čo by sa malo zdieľať verejne?
- Čo môže byť citlivé (napr. citlivá informácia, zraniteľné miesto) a nemalo by sa šíriť vo veľkom?
- Čo by mali spoznať a oceniť budúce generácie?

Každá skupina vytvorí jednu časť spoločného príbehu s názvom „Toto je náš kút Karpát“.

Spoločný príbeh zahŕňa:

- čo si komunita cení;
- čo sa zmenilo;
- v čom by sa malo pokračovať;
- čo potrebuje podporu;
- ako je miestna oblasť prepojená so širším karpatským regiónom.

Skupina môže príbeh vyjadriť prostredníctvom komunitného plagátu, mapy, zbierky krátkych nahrávok, fotografií, predmetov, symbolov alebo verejnej výstavy. Účastníci spoločne rozhodnú, ktoré výstupy možno zdieľať aj mimo skupiny.

HODNOTENIE

Účastníci si prezrú spoločnú mapu a každý dostane tri hlasovacie body (žetóny). Vyberú:

- jeden prvok, ktorý je mimoriadne dôležitý pre miestnu identitu;
- jeden prvok, ktorý je najviac ohrozený;
- jednu aktivitu alebo návrh, ktorý by mal získať podporu komunity.

Facilitátor vedie záverečnú diskusiu:

- Čo nás prekvapilo?
- Ktoré príbehy alebo miesta tu chýbali?
- Čo už chránime dobre?
- Čo si vyžaduje spoluprácu?
- Čo môžeme reálne urobiť po Dni Karpát?

Skupina sa dohodne na jednom malom spoločnom ďalšom kroku. Môže to byť zdokumentovanie príbehu, zorganizovanie vychádzky, stretnutie s miestnym pamätníkom/nositeľom tradícií, podpora komunitnej iniciatívy, príprava verejnej výstavy alebo zdieľanie výsledkov s inou karpatskou komunitou.

Aktivita sa končí jednou vetou od každého účastníka:

„Budúce generácie by mali vedieť, že náš kút Karpát...“